

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

VM:n, STM:n ja SM:n välivastine 22.4.2021 sosiaali- ja terveysvaliokunnalle annetuista lausunnoista

Hyvinvointialuelaki ja väliaikaishallinto

HE 241/2020 vp

Sote-uudistus

Hyvinvointialueiden hallinto

Neuvotteleva virkamies Erkki Papunen VM

Sote-uudistus

Hyvinvointialueiden hallinto 1/6

Tehtävät, järjestämisvastuu ja palvelujen tuottaminen

- Hyvinvointialueiden yhteistyö- ja yhteistoimintamahdollisuuksia pidetään laajalti liian suppeina niin suhteessa toisiin hyvinvointialueisiin, kuntiin kuin palvelujen tuottajiinkin. (Itsehallinto- ja toiminnallisuusnäkökulma) Erityisesti ympäristöterveydenhuollon osalta useampi kunta ja SHP esittää, että kuntien tulisi olla mahdollista siirtää YTH sopimuksella hyvinvointialueen järjestettäväksi, jos kunnat osoittavat tähän rahoituksen.
 - STM ja VM:** Huomioiden lausunnot ja monialaisen maakunnan parlamentaarisen selvityksen lopputulos voi olla perusteltua harkita niiden alueiden osalta, jossa YTH integroitu koko alueen osalta sote-palvelujärjestelmään. Otettava kuitenkin huomioon StV:lle annettavat lausunnot.
 - VM:** Muilta osin ei pykälämuutoksia. Yhteistyömahdollisuudet palvelujen tuottamisessa ovat varsin kattavat ja toisaalta järjestämisvastuun siirron mahdollistamista ei katsota tarkoituksenmukaiseksi.
- Esitetään lisättäväksi mahdollisuus hoitaa sopimuksen perusteella kv-velvoitteisiin liittyviä erityistehtäviä (esim. Saimaan kanavan vuokra-alue ja rajat ylittävä yhteistyö)
 - VM, STM ja SM:** lisätään hyvinvointialuelain 6 §:ään säännökset, jotka mahdollistavat rajat ylittävän yhteistyön molempiin suuntiin sekä sääntely toimeksiantosopimuksesta, joka mahdollistaa kv-velvoitteeseen perustuvan rajan ylittävän toiminnan.

Hyvinvointialueiden hallinto 2/6

Tehtävät, järjestämisvastuu ja palvelujen tuottaminen

- Esitetään vähäriskistä liiketoimintaa koskevan sääntelyn poistamista.
 - **VM:** Ei pykälämuutoksia. Poisto laajentaisi hyvinvointialueen liiketoimintamahdollisuuksia sekä alueellisesti että sisällöllisesti, mikä ei ole tarkoituksenmukaista eikä liene myöskään lausujan tarkoitus.
- Yleistä toimialaa ei kannateta, koska se voi sekoittaa hyvinvointialueiden, maakunnan liittojen ja kuntien rooleja.
 - **VM:** Ei pykälämuutoksia. Yleinen toimiala niin rajattu, ettei sekaantumisvaaraa.
- Apulaisoikeusasiamies esittää muutoksia lakiehdotuksen 10 §:n 2 momentissa tarkoitettuun valvontaan.
 - **VM:** Muutosehdotus esitetään valvontaa koskevan vastineen yhteydessä.

Hyvinvointialueiden hallinto 3/6

Hyvinvointialueen suhde valtioon ja kuntiin

- Katsotaan laajasti, että kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyön varmistamiseen ei kiinnitetty riittävästi huomiota; esitys ei turvaa tarpeellisten yhteistyörakenteiden ja toimintamallien muodostumista. Erityisesti hyvinvointialuelain 14 §:n mukaista neuvotteluvetoa kuntien kanssa pidetään laajalti liian väljänä.
 - **STM/SM/VM:** Riittävät raamit yhteistyölle sisältyvät jo esitykseen (hyvinvointialueen ja kuntien neuvotteluvollisuus, hyvinvointialueen velvollisuus yhteensovittaa sote-palvelujaan kunnan ja valtion palvelujen kanssa, hyvinvointialueiden valtion ohjauksessa seurataan ja arvioidaan myös hyvinvointialueen ja kunnan/valtion yhteistyön toteutumista, hyten osalta tarkemmat yhteistyösäännökset, lisäksi substanssikohtaisia yhteistyövelvoitteita esim. opiskeluhoito). Täsmennetään kuitenkin hyvinvointialuelain 14 §:n mukaista neuvotteluvetoa.
- Lain 14 §:ään esitetään täydennyksiä niin henkilöstön kuulemisen, tukipalvelujen määrittelyn kuin Saamelaiskäräjien kanssa käytävien neuvottelujen osalta.
 - **VM:** Ei pykälämuutoksia. Henkilöstön osallistumisen osalta kukin hv-alue päättää sopivat keinot, pykälässä säädetään tavoitteista. Tukipalvelut määriteltä toisaalla. Saamelaiskäräjien osalta neuvotteluveto toisaalla.

Hyvinvointialueen hallinto 4/6

Osallistumis- ja vaikuttamiskeinot

- Esitetään järjestöneuvottelukuntaa tai vastaavaa. Lisäksi esitetään muutoksia vaikuttamistoimielinten nimeämiseen, eri toimijoiden edustukseen ja menettelyihin.
 - **VM ja STM:** Ei pykälämuutoksia. Järjestöjen kanssa tehtävän yhteistyön muodot ratkaistava alueella. Vaikuttamistoimielimiä ei ole syytä säännellä yksityiskohtaisesti.
- Esitetään korjattavaksi kansalliskielilautakunnan tehtävät suhteessa järjestämislain 39 §:ään enemmistökieleltään ruotsinkielisen hyvinvointialueen osalta.
 - **VM, STM ja SM:** Korjataan siten, että kyseinen tehtävä koskee vain enemmistökieleltään suomenkielistä aluetta.
 - Helsingin osalta lisätään kansalliskielilautakuntaa koskeva sääntely Uusimaa-lakiin
- Esitetään Saamelaiskäräjien kiintiön kasvattamista saamen kielen lautakunnassa vähintään puoleen. Esitetään SámiSoster-järjestölle omaa kiintiötä.
 - **VM:** Ei pykälämuutoksia.

Hyvinvointialueen hallinto 5/6

Toimielimet ja hallinnon järjestäminen

- Valtuustoon esitetään kiintiöpaikkaa saamelaisille edustajille, joiden valinta tapahtuisi Saamelaiskäräjien toimesta.
 - **VM:** Ei pykälämuutoksia. Valtuusto valitaan suhteellisilla vaaleilla.
- Yliopiston edustuksesta yliopistosairaalan hallinnossa halutaan velvoittavampi.
 - **VM:** Ei pykälämuutoksia. Toimielinrakenteesta ei säädetä, joten tällä hetkellä ainoa vaihtoehto olisi aluehallitus.
- Esitetään muutoksia hyvinvointialuestrategiaan.
 - **VM:** Ei pykälämuutoksia. Strategia on koko alueen toimintaa koskeva, eikä siinä tule mennä liian yksityiskohtaiseen sääntelyyn.

Hyvinvointialueiden yhteistoiminta

- Esitetään järjestämisvastuun siirtoa koskevan rajauksen poistoa sekä mahdollisuutta kuntien jäsenyydelle hyvinvointiyhtymässä.
 - **VM:** Ei pykälämuutoksia.

Hyvinvointialueen hallinto 6/6

Muutoksenhaku

- Esitetään Saamelaiskäräjille muutoksenhakuoikeutta kulttuuri-itsehallintoon liittyvissä asioissa.
 - **VM:** Ei pykälämuutoksia. Esitys kaventaisi Saamelaiskäräjien muutoksenhakuoikeutta siitä, mitä se hyvinvointialueen jäsenellä muutoin olisi.
- Useissa lausunnoissa kiinnitettiin huomiota lakiehdotuksen 139 §:n mukaiseen oikaisuvaatimusmenettelyyn.
 - **VM:** Ehdotetaan poistettavaksi hva-lain 139 §:n 4 momentti ja siihen liittyvät toimivallan siirtoa ja nk. otto-oikeutta koskevat säännökset (hva-lain 96 §:n 3 mom. ja 97 §:n 5 mom.)
 - Säännösten soveltaminen edellyttäisi toimivallan osoittamista yksittäiselle viranhaltijalle lainsäädännössä.
 - Tällaista lainsäädäntöä ei tällä hetkellä ole eikä myöskään ole tulossa (vrt. sote100-hanke).
 - Kuntalaista poikkeavan kokonaisuuden säilyttäminen laissa aiheuttaisi turhaa sekaannusta.

Väliaikaishallinto ja aluejako

Neuvotteleva virkamies Erkki Papunen VM

Sote-uudistus

Aluejakoasiat

- Etelä-Savon alueen toimijat ovat sekä esittäneet aluejakomuutoksia Itä-Savon kuntien osalta että kannattaneet pohjaehdotusta Etelä-Savon maakunnan osalta.
 - **VM:** Ei pykälämuutoksia.
- Useat lausujat ovat pitäneet ehdotettua alueiden määrää liian suurena.
 - **VM:** Ei pykälämuutoksia. Alueiden määrää arvioitaessa tulee ottaa huomioon useita näkökohtia.

Väliaikaishallinto ja sen rahoitus

- Useat lausujat kiinnittivät huomiota väliaikaisen valmistelutoimielimen asettamiseen sekä toimielimen toimintaan ja päätöksentekoon liittyviin seikkoihin.
- Väliaikaishallinnon rahoituksessa kiinnitettiin huomiota siihen, että rahoituksessa tulee ottaa huomioon toisaalta sellaiset alueet, jotka aloittavat tyhjästä sekä ns. sirpalemaakunnat.

Hyvinvointialueen talouden ohjaus

Hallitusneuvos Mervi Kuittinen VM

Sote-uudistus

Talouden ohjaus, hyvinvointialueen arviointimenettely

- Mm. Kuntaliiton lausunnon mukaan 115 §:ssä määritelty hyvinvointialueiden alijäämän kattamisvelvollisuus on tiukka. Talousohjauksen mekanismeja pidettiin lyhytjänteisinä eräässä lausunnossa.
 - **VM:** Ei muutosta. Alijäämän kattamiskauden pituus on perusteltu hyvinvointialueen rahoituksen perustuessa valtion rahoitukseen. Lisäksi hyvinvointialueiden tehtävät koskevat kahta toimialaa, minkä vuoksi niiden mahdollisuudet sopeuttaa talouttaan ja käyttää kertaluonteisia eriä talouden tasapainottamiseen ovat kuntia rajallisemmat.
 - Hyvinvointialueen taloutta koskevien säännösten lähtökohtana on edellytys hyvinvointialueen talouden pysymisestä tasapainossa, jotta sillä on edellytykset huolehtia lainsäädännön edellyttämistä palveluista ja muista tehtävistä. Säännökset edellyttävät pidemmän aikavälin taloussuunnittelua.
- Eräiden lausuntojen mukaan arviointimenettelyn edellytykset ovat erittäin tiukat, koska esimerkiksi alijäämän kattamisvelvoitteen aikaraja on lyhyempi kuin kuntalaissa. Eräissä lausunnoissa todettiin menettelyn käynnistyvän todennäköisesti vain talouteen perustuen. Myös ohjausvaikutukseen kiinnitettiin huomiota.
 - **VM:** Ei muutosta. Perustuslain turvaamien palvelujen varmistamiseksi on tärkeää, että niiden mahdolliseen vaarantumiseen puututaan viivytyksettä.
 - Arviointimenettelyssä varmistetaan palvelujen järjestämiskykyä, arviointimenettelyssä valtio ja hyvinvointialue arvioivat hyvinvointialueen taloudellisia sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen palvelujen järjestämiseen liittyviä edellytyksiä selvittää tehtävistään.
 - **STM** ei muutosta: STM:n oikeus tehdä aloite arviointimenettelyn käynnistämiseksi sote-järjestämislain 27 §:n perusteella tarpeellinen. STM:llä oltava tämä keino käytössä, jos hyvinvointialueen kyky järjestää sosiaali- ja terveydenhuolto on ilmeisesti vaarantunut. Kriteerit laadittu mahdollisimman tarkkarajaisiksi (tarkennettu lausuntokierroksen jälkeen), mutta toiminnallisia kriteereitä ei mahdollista määritellä yhtä tarkasti kuin taloudellisia.
 - VM: tekninen korjaus 123 § 2 momentin viittaukseen mainitun pykälän 1 momentin 2 kohtaan.

Hyvinvointialueiden lainanottovaltuus

- Lausunnoissa esitettiin hyvinvointialueen lainanottovaltuutta koskevaan 15 §:ää laskennallista lainanhoitokatetta koskevia muutosehdotuksia.
 - Kuntaliiton lausunnon mukaan rahoitusperiaatteen näkökulmasta on ongelmallista, että investointien rahoitus ei lähtökohtaisesti perustu hyvinvointialueiden palvelutarpeisiin vaan niiden lainanhoitokykyyn.
 - Kuntaliiton ja useuden muiden lausuntojen mukaan lainanhoitokatteen laskukaava on liian tiukka. Lausunnoissa viitataan kirjanpito-ohjeiden mukaisiin poistoaikoihin sekä pitkiin laina-aikoihin.
 - Lainanhoitokatteen jakajaksi ehdotetaan asetettavaksi esimerkiksi 20 tai vähintään 25.
 - **VM: Ei muutosta:** Säännöksessä lainanhoitokate on asetettu tavoitetasolle, että hyvinvointialue voi selvitä lainanlyhennyksistään. Lainanottovaltuuden määrä olisi siten riippuvainen kunkin hyvinvointialueen taloudellisesta tilanteesta ja olemassa oleva lainakanta sekä jo päätettyjen investointien määrä vaikuttavat lainanottovaltuuden suuruuteen.

Lainanottovaltuuden laskennassa käytettävä 10 vuoden aika tarkoittaa keskimääräistä lainojen jäljellä olevaa takaisinmaksuaikaa, jossa huomioidaan eri aikoina nostettujen lainojen jäljellä olevat maksuajat. Sairaanhoidopiirien ja erityishuoltopiirien kaikkien luottojen ajallisen keston painotettu keskiarvo on alustavien selvitysten mukaan tällä hetkellä noin 9,5 vuotta. Poistoajat kuvaavat kirjanpidossa toteutuneen menon jakamista käyttöajalle. Lainanlyhennykset eivät määräydy poistoaikojen mukaisesti.

Valtakunnallinen toimitila- ja kiinteistöhallinnon osaamiskeskus

- Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymän lausunnon mukaan osaamiskeskukselle ei ole todellista tarvetta.
 - Jokaisella hyvinvointialueella on hallinnoitavanaan suuret kiinteistömäärät ja siten oma asiantunteva henkilöstönsä kiinteistöasioiden hoitamiseen. Jokainen hyvinvointialue pitää yllä tilatietojärjestelmää ja voi raportoida suoraan ministeriölle investoinneistaan ja niiden vaikutuksesta hyvinvointialueen talouteen ja toimintaan.
- **VM: Ei muutoksia.** Yhtenäinen tilatieto ja kustannustieto ovat tarpeen hyvinvointialueen kustannusten seurannan ja johtamisen perusteena sekä hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyyden arvioinnissa. Lisäksi yhtenäinen tietopohja tukisi hyvinvointialueiden valtion ohjausta. Esityksen mukaan hyvinvointialueet hallinnoisivat omia toimitilojaan ja kiinteistöjään, osaamiskeskus olisi yhtenäisen tiedontuotannon väline, hyvinvointialueet saisivat myös kustannussäästöjä keskitetystä kiinteistötiedon tuotannosta johtuen. Hyvinvointialueet voisivat halutessaan antaa osaamiskeskukselle myös muita tarpeelliseksi katsomiaan tehtäviä.

Hyvinvointialueen rahoitushuolto ja toiminta markkinoilla

Lainsäädäntöneuvos Ville Koponen VM

Sote-uudistus

Hyvinvointialueiden rahoitushuolto

- Kuntaliitto ja useat kuntayhtymät vaativat, että **Kuntarahoitus Oyj:n** tulisi voida myöntää hyvinvointialueille uusia lainoja ja muita rahoitusjärjestelyjä ja että valtioneuvostoa tulisi myöntää muillekin rahoitusjärjestelyille lainojen lisäksi
- Kuntarahoitus Oyj:n mahdollisuus toimia hyvinvointialueiden investointien rahoittajana toteutetaan **erillisenä lakiesityksenä**, jonka valmistelu on jo aloitettu ja aikataulutettu siten, että Kuntarahoitus Oyj:n lainojen myöntäminen hyvinvointialueille olisi mahdollista tarvittaessa jo vuoden 2022 aikana
- **Ei valtioneuvostoa muille rahoitusjärjestelyille**, koska hyvinvointialueiden pitäisi saada markkinoilta leasing-järjestelyjä yms. ilman valtioneuvostoa; asiaa voidaan tarkastella uudelleen osana em. erillistä lakiesitystä Kuntarahoitus Oyj:n kannalta

Hyvinvointialueiden toiminta markkinoilla

- SAK:n ja JHL:n mukaan tukipalvelut tulisi määritellä ehdotettua laajemmin ja hyvinvointialueiden ja kuntien yhteinen palvelutuotanto tukipalveluissa tulisi sallia
- **Ei muutosta**, koska tukipalveluiden määritelmä vastaisi HaV:n ja StV:n kannanottoja viime kaudella eivätkä tukipalvelut saa vääristää markkinoiden toimintaa
- KHO nostaa esiin epäselvyydet hyvinvointialuelain 132 §:ssä (suhde erityislakeihin) ja 136 §:ssä (valitustie julkisen palveluvelvoitteen osalta)
- **Ei muutosta**, koska säännökset vastaisivat kuntalain säännöksiä ja julkinen palveluvelvoite voidaan toteuttaa joko avustus- tai hankintamenettelyssä, joissa erilaiset valitustiet ja lisäksi otettava huomioon EU-oikeuden vaatimukset